

Sřední průmyslová škola, Ostrava – Vítkovice, příspěvková organizace

PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ 2021/ 2022

(S PLATNOSTÍ OD 1. 9. 2021)

Zpracovala: Mgr. Eva Prokopová

ŠMP

Schválil: Mgr. Tomáš Řežáb

Ředitel školy

Střední průmyslová škola, Ostrava – Vítkovice, příspěvková organizace

Program proti šikanování 2021/ 2022

Program proti šikanování vychází z Metodického pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č. j. **MSMT-21149/2016** a je součástí školního Minimálního preventivního programu. Je vypracován v souladu s platným zněním Školního řádu.

1. Cíl programu

Cílem programu proti šikanování je minimalizace tohoto sociálně patologického jevu na škole. Naší snahou je společnými silami všech pracovníků školy vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Preventivní aktivity směřujeme do oblasti komunikace, rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky ve třídách i mezi žáky a učiteli.

2. Realizační tým

- Pedagogičtí pracovníci – participují na tvorbě a realizaci programu
- Školní metodik prevence – koordinace preventivních aktivit
- Ředitel školy – odpovídá za realizaci

3. Vymezení fenoménu školního šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků.

Znaky šikany:

- záměrná
- opakovaná
- zvyšující se frekvence útoků
- výrazný nepoměr sil mezi agresorem a obětí, oběť není schopná anebo se nechce bránit
- je samoučelná (je cílem jednání agresora, přináší agresorovi vnitřní uspokojení, pocit převahy, dominanci)
- oběť vnímá útoky jako nepříjemné
- k šikaně dochází v nepřítomnosti autority

Základní formy:

- Přímá (agresor fackuje oběť) a nepřímá (kápo pošle nohsledy, oběti jsou ničený věci).
- Fyzická šikana: bití, vydírání, loupeže, poškozování věcí, sexuální násilí.
- Psychická šikana (verbální): nadávky, šíření pomluv, vyhrožování, zesměšňování, kyberšikana (děje se prostřednictvím komunikačních a informačních technologií).
- Smíšená šikana, kombinace psychické a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy).

Šikana není:

- jednorázová rvačka, nevhodný vtip či konflikt (poperou se stejně silní žáci kvůli slečně – chybí nepoměr sil, jako je to u šikany)
- vyčlenění dítěte z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit či pobavit se na jeho úkor
- kyberšikanou není oprávněná kritika na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování, vzájemné internetové psychické násilí a věčný konflikt (i opakovaný) mezi rovnocennými partnery
- pozn.: Rozdíly mezi šikanováním a škádlením Příloha č. 1, Rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou Příloha č. 2, Přímé a nepřímé varovné signály šikanování Příloha č. 3.

4. Odpovědnost školy chránit děti před šikanou

Škola má jednoznačnou odpovědnost za žáky. V souladu s ustanovením **§29 zákona č. 561/204 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a s ním přímo souvisejících aktivit. Při poskytování školských služeb současně předávají žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví, včetně prevence vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možno podat také na státním zastupitelství.
- Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí (**§21 odst. 2 školského zákona**). Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků mají právo na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání – šikanování je významnou událostí, která nastala v průběhu vzdělávání.

Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen „trestných činů“). Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým - § 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže 15 – 18let):

vydírání § 175 TZ, omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody § 170 TZ, útisku § 177 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví §146 TZ, § 146a TZ, vraždy § 140 TZ, loupeže § 173 TZ, krádeže § 205 TZ, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, znásilnění § 185 TZ, sexuální nátlak § 18 TZ kuplířství § 189 TZ, pohlavního zneužití § 187 TZ, apod. + nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy § 283 TZ a šíření toxikomanie § 287 TZ.

5. Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- **nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ)** – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- **účast na sebevraždě (§ 144 TZ)** – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;
- **porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ)** – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu;
- **porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ)**, např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- **pomluva (§ 184 TZ)** – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.
- **neoprávněné nakládání s osobními údaji (§ 180 TZ)** – neoprávněné sdílení osobních údajů třetí osobě,
- **poškození cizích práv (§ 181 TZ)** – uvedení v omyl, či využití něčího omylu,
- **ohrožování mravnosti (§ 354 TZ)** – šíření pornografických děl, zobrazující dítě, násilí, neúctu k člověku, pohlavní styk se zvířetem,
- **svádění k pohlavnímu styku (§ 217a TZ)** – nabídne, slíbí, poskytne osobě mladší 18. let za úplatu (pohlavní styk, sebeukájení, obnažování apod.),
- **hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení (§ 198 TZ),**
- **podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 198a TZ).**

Zneužívání ITC technologií může vést k porušení **zákazu natáčení, fotografování a zveřejňování snímku bez souhlasu dotyčné osoby dle zákona č. 89/2012 Sb., Občanského zákoníku**. Při porušení (§ 84 pořízení podoby bez souhlasu a § 85 rozšiřování podoby bez souhlasu) výše uvedených předpisů může mít toto jednání pachatele znaky přestupku podle § 49 zákona o přestupcích (**přestupky proti občanskému soužití**).

Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřizování (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

6. Preventivní opatření školy

Postup pracovníků školy

Preventivní opatření se týkají celého učitelského sboru. Zakládáme si na otevřené komunikaci. Pravidelně na pedagogických poradách ŠMP informuje o případném výskytu šikany. Kdykoliv si pedagog všimne nevhodného chování či nezdravých vztahů – informuje TU, ŠMP. ŠMP upozorní ostatní kolegy na tento jev a dochází ke zvýšenému dohledu nad těmito žáky. Po vyřešení případu – ŠMP informuje ŠMP TU, vedení školy a celý sbor o postupu a výstupech.

Na škole působí užší realizační tým: TU, ŠMP, VP, ZŘ, ŘŠ.

Minimalizace kritických míst ve školní budově

Dohledová povinnost nad žáky zajišťuje minimalizace rizikových míst ve škole, kde by mohlo docházet k nežádoucímu chování – chodby školy, šatny, WC, zavřené dveře kmenových tříd během přestávky a jiná zákoutí v členité budově naší školy.

Preventivní činnost TU ve třídním kolektivu

S třídními kolektivy pracujeme od prvních dní na rozvoji pozitivních mezilidských vztahů. TU volí různé organizační formy – třídnické hodiny, konzultace, exkurze, výlety, adaptační kurz (motivační workshop). V rámci MMP je program vedený externisty zaměřen na vztahy a komunikaci v kolektivu.

Výchovná opatření (vyplývají ze školního řádu)

Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči PPP (pedagogicko-psychologické poradny), střediska výchovné péče nebo jiných odborníků - klinických psychologů nebo psychiatrů.

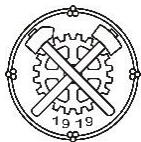
Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina). Další práce se třídou je v kompetenci TU, ŠMP nebo VP, případně jiných odborníků. Je třeba si uvědomit, že naším cílem není potrestat viníky, ale především zajistit nápravu a zlepšit vztahy ve třídě.

Pro potrestání agresorů lze užít následující výchovná opatření:

- napomenutí a důtka TU, důtka ředitelky školy
- snížení známky z chování
- podmíněné vyloučení a vyloučení ze studia

V mimořádných situacích je možnost užít i jiná opatření:

- ŘŠ doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu,
- ŘŠ podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Postup rodičů při podezření na šikanování

Příklad varovných signálů je uveden v příloze č. 3. Doporučený postup při podezření na šikanování ze strany rodiče:

1. Rodič informuje o podezření TU, ŠMP.
2. Na prověřování informace o podezření se účastní ŠMP (VP), TU. Pokud rodič není spokojen s postupem, obrací se s informací na vedení školy.
3. V případech prokazatelné šikany se rodiče obrací přímo na vedení školy.
4. Jsou-li rodiče přesvědčení, že škola postupuje při řešení šikany nedostatečně, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy, Krajský úřad Moravskoslezského kraje, nebo podat stížnost na školu České školní inspekci.

Legenda: TU – třídní učitel, ŠMP – školní metodik prevence, VP – výchovná poradkyně, ZŠ – zástupce školy, ŘŠ – ředitel školy, MMP – minimální preventivní program

Doporučené odkazy

Kontakty:

[Poradna](#) webu Minimalizace šikany

Domácí webové stránky s tematikou šikany:

Společenství proti šikaně, www.sikana.org

Internet poradna, www.internetporadna.cz

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz

Amnesty International ČR, www.amnesty.cz

Krizová telefonní čísla:

PPP Ostrava 596746770, 596746802, 596746803 (kontakty viz. web. Školy, kontakty VP)

Dětské krizové centrum Ostrava 241484149

Linka Důvěry Ostrava 596618908, 737 267 939

Renarkon o.p.s. 596612529

Příloha č. 1 Rozdíly mezi šikanováním a škádlením

	Škádlení	Šikanování
Definice	Patří k rovnocenným, kamarádským nebo partnerským vztahům. Je chápáno jako projev přátelství. Za škádlení se považuje žertování (popichování, zlobení) za účelem dobré nálady a není v něm vítěz ani poražený.	Patří do násilných a závislostních vztahů. Za šikanování se považuje, když jeden či více žáků úmyslně a opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že dítěti někdo, komu se nemůže ubránit, dělá, co je mu nepříjemné, co ho ponižuje nebo to prostě bolí.
Záměr	Vzájemná legrace, radost a dobrá nálada.	Ublížit, zranit a ponižít.
Motiv	Náklonnost, sblížení, seznamování, zájem o druhé. Rozpouštění napětí ve třídě a navozování uvolněné a pohodové atmosféry. Zvyšování odolnosti, zmužnění.	Základní tandem – moc a krutost. Další motivy: překonávání samoty, zabíjení nudy, zvědavost, žárlivost, předcházení vlastnímu týrání, vykonání něčeho velkého...
Postoj	Respekt k druhému a sebeúcta.	Devalvace, znevážení druhého.
Citlivost	Vcítění se do druhých.	Tvrdohlavost a nelítostnost.
Zranitelnost	Dítě není zvýšeně zranitelné a precitlivělé.	Bezbrannost, oběť se neumí, nemůže či nechce bránit.
Hranice	Obě strany mají možnost obhájit své osobní teritorium. Vzájemné vnímání a respektování verbálních i neverbálních limitů. Při divočejším škádlení žádný nepoužije své plné síly nebo silnější mírní své akce.	Prolamování hranic „znásilňování“ druhého. Silnější strana nebere ohled na slabšího. Oběť dává najevo, že její to nepříjemné, útočníci pokračují dál. Některá sadomasochistická interakce.
Právo a svoboda	Rovnoprávnost účastníků. Dítě se může bránit a škádlení opřevovat, případně ho může zastavit a vystoupit z něho.	Bezprávi. Pokud se dítě brání, nebo dokonce „legraci“ oplácí, je tvrdě ztrestáno!
Důstojnost	Zachování důstojnosti. Dítě nemá pocit ponížení. Necítí se trapně a uboze.	Ponížení lidské důstojnosti. Dítě je zesměšňováno a ponižováno.
Emoční stav	Radost, vzrušení ze hry, lehké naštvání. I nepříjemné! Ale ne bezmoc.	Bezmoc! Strach, stud, bolest. Nepříjemné a bolestivé prožívání útoku.
Dopad	Podpora sebe hodnoty, pozitivní nálada.	Pochybnosti o sobě, nedostatek důvěry, úzkost, deprese. Dítě má strach ze školy.

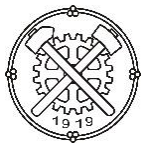
Zdroj: KOVÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál. 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

Příloha č. 2 Rozdíly mezi tradiční šikanou a kyberšikanou

Tradiční (školní) šikana	Kyberšikana
RYSY	
<i>Úmyslné</i> agresivní chování vnímaného jako ubližující.	Úmyslné agresivní chování vnímaného jako ubližující.
<i>Opakování</i> – agresor opakovaně napadá oběť v průběhu času (jednorázový akt agrese není šikanou).	Opakování se děje i díky veřejné povaze internetu – každé zhlédnutí urážlivého obsahu, přeposlání e-mailu či přidání komentáře je opakováním. Agresor tak může jediným aktem spustit kyberšikanu trvající delší čas.
<i>Mocenská nerovnováha</i> – oběť se silnějším agresorovi nedokáže bránit. Rozhoduje často fyzická síla či počet agresorů.	Mocenská nerovnováha – oběť nedokáže obtěžování technologicky zabránit, agresor se může schovat za anonymitu internetu. Nerozhoduje fyzická síla, znalosti technologií mohou být výhodou.
PŘÍMA	
<i>Fyzická</i> např. bití, poškozování majetku, krádeže věcí.	Fyzická např. úmyslné pořizování intimních či jiných fotografií či videí oběti a jejich umístění na internet.
<i>Verbální</i> např. nadávky, urážení	Verbální např. urážlivé, výhružné e-maily či SMS.
<i>Neverbální</i> např. obscénní gesta	Neverbální např. posílání výhružných nebo obscénních obrázků.
NEPŘÍMA	
<i>Sociální</i> např. vylučování někoho ze skupiny	Sociální např. vylučování někoho z online skupiny, v Česku typické ze Spolužáci. cz
<i>Verbální</i> např. šíření pomluv	Verbální např. zveřejňování soukromé konverzace či informací, šíření pomluv na internetu.
	Podvádění vydáváním se za někoho jiného, falešné nahlášení závadného obsahu/chování.

Zdroj: ČERNÁ, A. A KOL. *Kyberšikana – průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4585-5.

Příloha č. 3 Přímé a nepřímé znaky šikanování

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- Při přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči, stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které neumí uspokojivě vysvětlit.

Rodiče žáků by si měli všimnout především těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávilo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno i pozorovat strach.
- Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad.
- Zmínky o možné sebevraždě.
- Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.

- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma.
- Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.).
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem.
- Skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.